

GOVORI RIJEČIMA MIRA!

Govor mržnje
nije opcija!

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implementirano
od strane Vijeća Evrope

**GOVORI RIJEČIMA MIRA!
GOVOR MRŽNJE NIJE OPCIJA!**

© 2020 Vijeće Evrope. Sva prava zadržana. Licencirano za Evropsku uniju pod uslovima. Nijedan dio ove publikacije ne može se prevoditi, reprodukovati ili prenositi, u bilo kojoj formi ili na bilo koji način, elektronskim (CD-Rom, internet itd.) ili mehaničkim putem, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem bilo kojeg sistema skladištenja informacija ili pretraživanja, bez prethodnog pismenog odobrenja Direktorata za komunikacije (F-67075 Strasbourg Cedex ili publishing@coe.int).

GOVORI RIJEČIMA MIRA!

Govor mržnje
nije opcija!

Vijeće Evrope

KAKO BISTE SE OSJEĆALI KADA BI NEKO IZRAŽAVAO MRŽNJU PREMA VAMA ILI LJUDIMA DO KOJIH VAM JE STALO SAMO ZBOG TOGA KO STE? DA LI IKO IMA PRAVO DA NAS DISKRIMINIŠE I PONIŽAVA SAMO ZBOG TOGA KO SMO? ZAR NE ZASLUŽUJEMO SVI DA SE PREMA NAMA ODNOSI SA POŠTOVANJEM?

Kada se poziva na diskriminaciju ili nasilje prema pojedincima ili grupama zbog njihove vjeroispovijesti ili uvjerenja, boje kože, pola, starosne dobi, invalidnosti, seksualne orijentacije ili neke druge lične karakteristike, tu se vjerovatno radi o **govoru mržnje.**

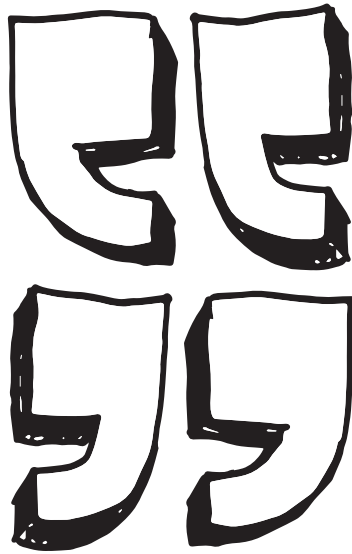
MRŽNJA JE VIŠE OD „SAMO RIJEČI“: NA INTERNETU I VAN NJEGA!

Mržnja se može izražavati na TV-u, u novinama, na javnim skupovima, u školi, na poslu ili u komšiluku, na ulici ili u okviru porodice, ona se takođe može javljati na internetu na web stranicama, aplikacijama, blogovima, društvenim medijima ili u elektronskoj pošti ili čatovima. Na internetu se može naići na izuzetan animozitet gdje se mržnja pojavljuje na video snimcima i fotografijama, u pjesmama i karikaturama, manipulisanim prizorima i tako dalje.

GOVOR MRŽNJE UGROŽAVA LJUDSKA PRAVA

„Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.“
Član 1. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

Međunarodno pravo ljudskih prava garantuje jednakost i zaštitu od diskriminacije svima. Zaštita dostojanstva, bez diskriminacije, štiti nas od govora mržnje. To znači da govor mržnje ugrožava ljudska prava te su, u većini zemalja, ozbiljni vidovi govora mržnje nezakoniti.

ŠTA JE DISKRIMINACIJA?

Svi ljudi su jednaki u pravima. Diskriminacija je suprotna jednakosti. Kada se prema nekome odnosi drugačije bez nekog objektivnog i opravdanog razloga, to je diskriminacija. Govor mržnje se koristi za ljude, kao pojedince ili grupe, zbog toga ko su. Njime se otuđuje, marginalizuje i podriva ljudsko dostojanstvo, i to onih koji su već višestruko ugroženi.

Zapamtite: Nisu svi vidovi diskriminacije uzrokovani govorom mržnje, ali je gotovo svaki vid govora mržnje zasnovan na diskriminaciji i pretpostavci da su određeni pojedinac ili grupa superiorni u odnosu na druge.

SLOBODA IZRAŽAVANJA I GOVOR MRŽNJE

„Granica između slobode govora i govora mržnje je tanka.“

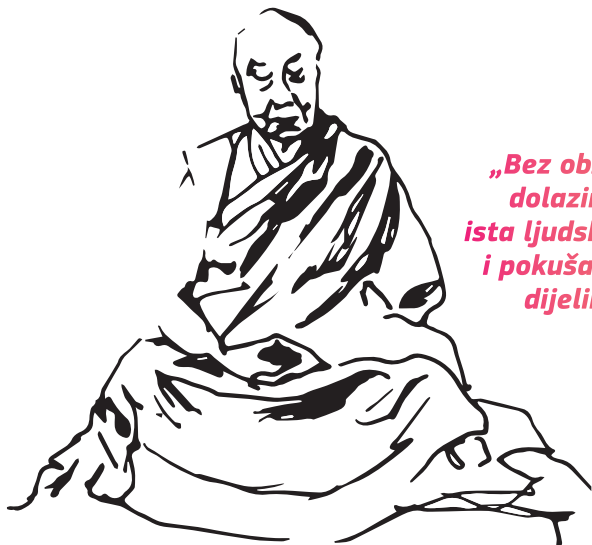
Sloboda govora podstiče debatu dok govor mržnje podstiče nasilje.“
Newton Lee, Borba protiv terorizma i cyber sigurnost: Potpuna informisanost

Kada govorimo o slobodi izražavanja pod tim podrazumijevamo činjenicu da svako ima pravo na slobodno izražavanje, prenošenje i primanje informacija i ideja. Sloboda izražavanja je ljudsko pravo predviđeno, na primjer, članom 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima. To pravo predstavlja ključnu osnovu demokratskog društva i bitno je za samoostvarenje svakog pojedinca.

Sloboda izražavanja podrazumijeva pravo na izražavanje ideja koje se mogu smatrati kritičkim, uvredljivim ili kontroverznim. Međutim, pravo na slobodu izražavanja nije neograničeno. Države mogu sankcionisati ili onemogućavati vidove izražavanja kojima se širi, podstiče, promoviše ili opravdava mržnja u cilju zaštite prava drugih. Mora postojati ravnoteža između dozvoljavanja ljudima da izraze svoje mišljenje i vođenja računa da se time ne ugrožavaju prava drugih, odnosno izaziva nered ili krivična djela.

MRŽNJA NE PRIPADA NIJEDNOJ GRUPI: SVAKO MOŽE BITI META GOVORA MRŽNJE!

*„Bez obzira iz kog dijela svijeta dolazimo, svi smo mi u suštini ista ljudska bića. Svi težimo sreći i pokušavamo izbjeći patnju. Svi dijelimo iste osnovne ljudske potrebe i probleme.“
Dalaj Lama*

Mada svako može biti meta govora mržnje, u Evropi postoji nekoliko grupa koje su tome redovno izložene, na primjer: LGBT, muslimanske, jevrejske ili druge vjerske grupe, žene, migranti i etničke manjine, Romi, ljudi koji žive u siromaštvu, osobe sa invaliditetom itd. Te grupe se razlikuju od zemlje do zemlje. Govor mržnje ima značajne i različite posljedice za pojedinačne žrtve, grupe koje su mu izložene i ostale ugrožene grupe, kao i zajednicu u cjelini. Ljudi mogu biti meta govora mržnje i zbog više svojih karakteristika, na primjer kao žene i migranti.

Uzeti ćemo jedan primjer. Pandemija izazvana COVID-19 je donijela novi talas mržnje, diskriminacije i stigmatizacije. Na samom početku pandemije za širenje virusa su okrivljivane osobe za koje se smatralo da su kineskog ili azijskog porijekla, migranti i stranci. Pandemija je takođe iznjedrila nove ugrožene grupe: osobe zaražene koronavirusom su izložene društvenom isključivanju, izolaciji, stigmatizaciji i govoru mržnje.

STVARNI PRIMJERI ŠIRENJA GOVORA MRŽNJE KOJI SU POSTALI VRLO POPULARNI U MEDIJIMA: INFLUENSERI/ POLITIČARI

*Da bi se kod čitave jedne grupe ljudi probudila mržnja potrebno ih je uvjeriti da je druga osoba ili grupa ljudi zla ili opasna.
sa postera „SAVREMENA MRŽNJA“*

Kada razmišljamo o govoru mržnje, moramo razmišljati o njegovom uticaju i posljedicama po pojedince, grupe ili društvo u cjelini. Taj uticaj se povećava u javnom prostoru pošto javne ličnosti imaju uticaj na širu publiku te samim tim imaju i odgovornost da se suzdrže od govora mržnje i stigmatizacije, kao i da osude govor mržnje kod drugih.

Svaki vid govora mržnje mora biti prepoznat kao loš u određenoj mjeri, mada postoje slučajevi koji mogu biti gori. Na primjer, govor mržnje može biti uvredljiviji, uticati na veći broj ljudi i biti potencijalno štetniji ako dolazi od ljudi koji imaju široku publiku na platformama društvenih medija. Ti ljudi mogu koristiti govor mržnje i steći veći broj pratilaca.

AKTIVNOST: OD LOŠEG KA GOREM

Pogledajte sljedeće primjere, djeluju li vam poznato u vašem kontekstu? Možete li se sjetiti primjera govora mržnje u svojoj zemlji? Ko su ciljne grupe? Kakav uticaj ima govor mržnje?

„Hitler ih nije dovoljno poubijao!“

Javna izjava jednog gradonačelnika o romskoj populaciji u njegovom gradu.

„Oni nemaju šta pružiti, osim dokazanog rasta kriminala i silovanja.“

Komentar na onlajn članak o izbjegličkoj krizi iz 2015. u Evropi. 622 lajka i puno više pregleda.

„Protiv homoseksualnosti, koja je jedna odvratna bolest, mora se boriti i ona mora biti iskorijenjena.“

Sa jedne Facebook grupe koja ima 300 članova

„Vas Jevreje niko nije zvao u našu zemlju. Zašto bismo se mi onda loše osjećali zbog vas?“

Komentar na jednu objavu na blogu u kojoj se izražavalo žaljenje zbog vandalizovanog spomenika žrtvama Holokausta.

„Žene bi trebale zarađivati manje od muškaraca pošto su slabije i manje inteligentne.“

Član Evropskog parlamenta

ZAŠTO JE BORBA PROTIV GOVORA MRŽNJE VAŽNA?

„Ja sam se odlučio za ljubav. Mržnja je preveliki teret.“
Martin Luther King Jr.

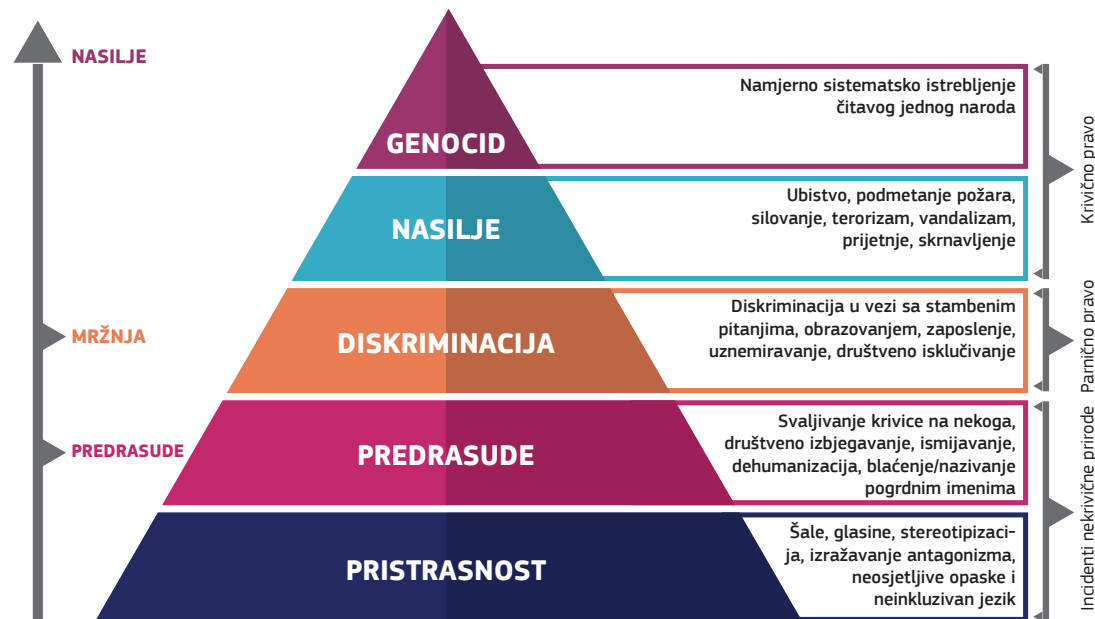
Zašto bi trebalo da preduzmemo nešto protiv govora mržnje? Evo nekih razloga:

- radi sprječavanja teških povreda ljudskih prava
- radi promocije mirnog, inkluzivnog, demokratskog i pravednog društva
- radi doprinosa borbi protiv nasilja nad ženama
- radi sprječavanja oružanih sukoba, zvjerstava i drugih krivičnih djela.

Govor mržnje treba suzbijati ne samo kada se on pojavi nego i u samom korijenu, odnosno na nivou stavova i odnosa između različitih grupa u društvu. Mržnja cvjeta tamo gdje postoje rasistički stavovi, seksizam i negativna stereotipizacija. Ako joj se ne suprotstavimo, ona se može uvući u sve pore društva jačajući stereotipe i povećavajući vjerovatnoću od daljeg zlostavljanja, uključujući, u nekim slučajevima, i fizičko nasilje. U ovom drugom slučaju, govor mržnje može prerasti u krivična djela počinjena iz mržnje. Masovnom kršenju ljudskih prava, kao što je genocid ili etničko čišćenje, prethodi, ili ga prati, govor mržnje.

AKTIVNOST: ČEMU VODI GOVOR MRŽNJE

Piramida mržnje se ponekad koristi za objašnjavanje posljedica govora mržnje, kao i potrebe regulisanja njegovih različitih vidova u cilju podržavanja demokratskih vrijednosti i sprečavanja nasilja. Analizirajte svoj kontekst: da li prepoznajete neke od vidova govora mržnje sa ove piramide?

Izvor: Antidefamacijska liga

SUPROTSTAVITE SE GOVORU MRŽNJE

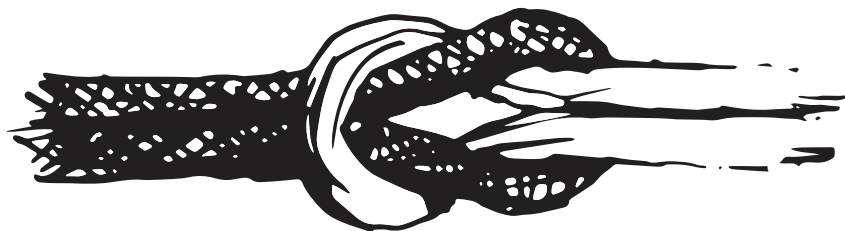
*„Kako bi bilo da jedni druge ne cijenimo na osnovu toga kako izgledamo, kojoj vjeri pripadamo ili gdje živimo ... nego na osnovu naših vrijednosti? Ljudskosti, dobrote i urođenog osjećaja međusobne povezanosti, kao i uvjerenja da smo čuvari, ne samo našeg doma i naše planete nego i čuvari jedni drugih.“
Jacinda Ardern, premijerka Novog Zelanda*

Svako se može suprotstaviti govoru mržnje, da vidimo kako.

Boreći se protiv govora mržnje ljubavlju, empatijom, saosjećanjem i snagom možda ga nećemo u potpunosti iskorijeniti, ali radom na obrazovanju i pomaganjem ljudima, kao i suprotstavljanjem nepravdi, doprinijećemo stvaranju boljeg svijeta. Ako se kolektivno suprotstavimo govoru mržnje, on neće postati norma!

ZAJEDNO JAČI U BORBI PROTIV GOVORA MRŽNJE

Neki ljudi se bore protiv mržnje tako što pomažu zajednicama da se ujedine, bolje upoznaju i žive zajedno uz međusobno poštovanje. Drugi na mržnju reaguju protivargumentima. Neki uče mlade da poštuju različitosti. Neki pokazuju solidarnost i pružaju podršku grupama koje su napadnute. Neki se bore protiv nepravde kontranarativima. Neke organizacije prate govor mržnje. Neki ljudi podižu tužbe zbog govora mržnje. Neke institucije zbog govora mržnje izriču kazne TV stanicama, pa čak i društvenim medijima. Svi ovi primjeri pokazuju da često postoje mjere koje se mogu poduzeti protiv govora mržnje, čak i prije nego što do njega dođe!

Da bismo se borili protiv govora mržnje, neophodno je da djelujemo zajednički: kreatori politika, civilno društvo, oni koji rade u oblasti obrazovanja, medija, vjere, omladine, policija i tako dalje.

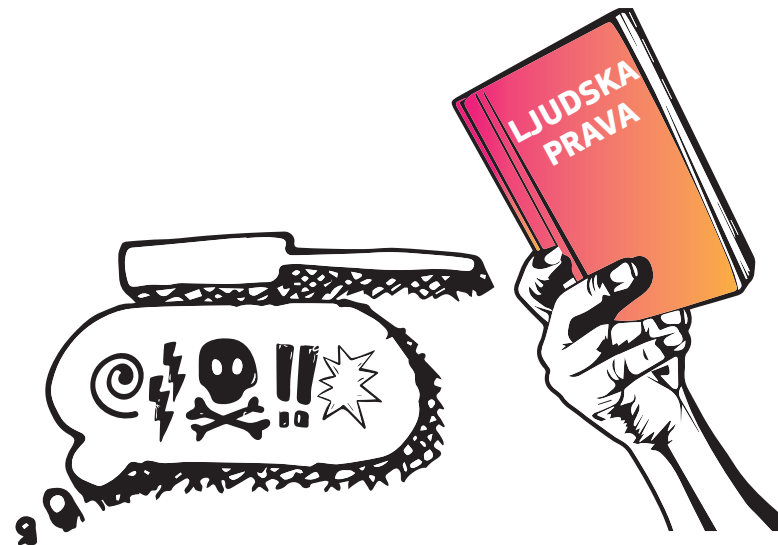
Civilno društvo često prednjači u prepoznavanju i borbi protiv ranih znakova svih vidova netrpeljivosti i diskriminacije. Civilno društvo:

- **traži od vlada da nešto poduzmu po pitanju govora mržnje, na primjer kroz unapređenje zakona**
- **prijavljuje govor mržnje**
- **postupa kao glas žrtava i pruža im pravnu pomoć i savjete**
- **edukuje, podiže svijest i provodi kampanje u borbi protiv govora mržnje.**

ODGOVOR NA MRŽNJU

„Možemo da se ne slažemo, a da se ipak volimo ako tvoje neslaganje nije ukorijenjeno u mom ugnjetavanju i poricanju moje ljudskosti i prava na postojanje.“

James Baldwin

Moramo imati na umu da su ljudska prava univerzalna, nedjeljiva, međusobno povezana i zavisna te neophodna svakom ljudskom biću, čak i onima koji koriste i promovišu govor mržnje! Takođe se dešava da ljudi nešto kažu, naročito na internetu, prije nego što to dobro odvažu, ili da uvrijede nekoga bez namjere pa se pokaju ili čak povuku ono što su rekli. Međutim, u drugim slučajevima, govor mržnje se širi svjesno kao dio kampanje mržnje, na primjer.

Kod svake reakcije na govor mržnje moramo biti svjesni da postoji čitav spektar „mržnje“. To znači da, iako su svi izrazi mržnje u određenoj mjeri loši, određeni slučajevi mogu biti gori od ostalih (uvredljiviji, utiču na veći broj ljudi, zapaljiviji, potencijalno štetniji itd.). Kod reakcija na govor mržnje treba voditi računa o razlikama u stepenu izražene mržnje.

Istovremeno, u borbi protiv govora mržnje moramo voditi računa da svojim argumentima ne ugrožavamo nečija ljudska prava i ne dehumanizujemo druge! Odgovaranjem na mržnju mržnjom nećemo riješiti problem.

10 KORISNIH STRATEGIJA ZA BORBU PROTIV GOVORA MRŽNJE U SVAKODNEVNOM ŽIVOTU

*„Svi se rađamo sa predispozicijama za agresiju, kao i za saosjećanje. Koje tendencije će prevladati zavisit će od svjesnog odabira pojedinaca, porodica, zajednica i naše kulture uopšteno. Ključ za prevazilaženje mržnje je odgoj: kod kuće, u školi i u zajednici.“
Bernard Golden, psiholog*

• ZAUZMITE STAV I JASNO STAVITE DO ZNANJA DA SE NE SLAŽETE:

pokažite da ima ljudi koji neće tolerisati izjave tog tipa. Čutanje može značiti da se slažete s njima pa će se širenje mržnje nastaviti. Naročito ako poznajete osobu koja koristi govor mržnje, uvijek je možete pitati zašto govori takve stvari. Pitanjima prisiljavate osobu da razmisli o svojim riječima.

• U SVOJOJ REAKCIJI KORISTITE NEUVREDLJIV JEZIK I NEMOJTE REAGOVATI ISTIM TONOM KOJI JE KORIŠTEN U PORUCI MRŽNJE:

bez obzira koliko to željeli, nemojte se svetiti ili reagovati na neprimjeren način, čak i kada je situacija izuzetno bolna. Nemojte napadati autora nego sadržaj izjave!

• POKAŽITE EMPATIJU PREMA OSOBAMA KOJE SU ŽRTVE GOVORA MRŽNJE:

pokažite da smatrate da je govor mržnje nepristojan i uvredljiv. Pored pružanja podrške, na taj način možete žrtve podstaći da shvate da mržnju ne moraju tolerisati i da to mogu prijaviti organima.

Šta možete uraditi kada nađete na poruku obojenu mržnjom? Koje strategije funkcionišu, a koje ne funkcionišu? Kako reagovati? Pogledajte neke od korisnih koraka u daljem tekstu!

• ISPRAVITE NETAČNE INFORMACIJE:

kada god ste u prilici da iznesete tačne informacije, uradite to i ispravite netačne tvrdnje činjenicama! Time možda nećete uvjeriti osobu koja širi mržnju, ali biste mogli uvjeriti ostale slušaoce ili čitaoce.

• UKLONITE PO POTREBI:

bez obzira što možda ne volite da reagujete direktno, uvijek možete prijaviti neki sadržaj na internetu kao govor mržnje ili ukloniti neku objavu, naročito ako je ona na vašem zidu ili stranici. Prijavite govor mržnje onlajn platformi (društveni mediji, forumi). Ako nisu upoznati, ne mogu ništa učiniti po tom pitanju. Izbjegavajte ponovno objavljivanje poruka u kojima se izražava mržnja pošto na taj način doprinosite njenoj popularnosti i većoj vidljivosti.

• NE UPUŠTAJTE SE U BESKRAJNE RASPRAVE:

izrazite svoju nevjericu i nezadovoljstvo i to na smiren način. Neka vaša izjava bude kratka, ali moćna.

• INFORMIŠITE SE I GOVORITE O RAZLIČITOSTI, JEDNAKOSTI, INKLUZIJU:

što je više ljudi upoznato sa ovim pitanjima, lakše ćemo spriječiti govor mržnje.

• VOLONTIRAJTE U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA I BUDITE PROAKTIVNI:

pridružite se onlajn zajednicama ili organizacijama koje promoviraju ljudska prava. Provjerite da li u vašem okruženju postoje organizacije koje se bave, na primjer, inkluzijom, demokratskim vrijednostima i promocijom mira ili borbom protiv rasizma, seksizma i diskriminacije i pridružite im se.

• PRIJAVITE GOVOR MRŽNJE VLASTIMA:

u slučaju da nijedan od prethodnih koraka ne daje rezultate, a smatrate da su vam bezbjednost i život ugroženi, prijavite govor mržnje vlastima.

• NE GUBITE NADU:

korijeni mržnje su duboki i jaki i bez obzira na sav vaš trud, rizik od govora mržnje je uvijek prisutan. Bitno je djelovati i pridružiti se onima koji rade na istoj problematici.

ŠTA VIJEĆE EVROPE PODUZIMA PO PITANJU GOVORA MRŽNJE

„Cilj Vijeća Evrope je
ostvarenje većeg jedinstva
između članica ...“
Član 1. Statuta
Vijeća Evrope

Osnovan 1949. godine, Vijeće Evrope ima 47 članica i promoviše zajedničke i demokratske principe zasnovane na Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima i ostalim konvencijama i dokumentima o ljudskim pravima.

Što se tiče govora mržnje, Vijeće Evrope:

- je usvojio standarde ljudskih prava, a Evropski sud za ljudska prava je postupao u više predmeta govora mržnje stvarajući tako sudsku praksu na tu temu koja je primjenjiva u svim državama članicama
- njegova različita tijela su donijela preporuke i smjernice kako bi se državama olakšala borba protiv govora mržnje i pružanje podrške žrtvama; Vijeće Evrope je usvojio definiciju govora mržnje još 1997. godine
- prati probleme rasizma, ksenofobije, antisemitizma, netrpeljivosti i diskriminacije u državama članicama kroz rad [Evropske komisije za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti \(ECRI\)](#). ECRI je izdao [Preporuku br.15 o borbi protiv govora mržnje](#) u kojoj su državama članicama date smjernice o načinima rješavanja ovog problema
- podržava razvoj politika i organizuje obuke za državne institucije i civilno društvo na temu borbe protiv govora mržnje, na primjer kroz rad [Odjela za borbu protiv govora mržnje i saradnju](#)
- organizuje kampanje i edukativne aktivnosti na temu borbe protiv govora mržnje, kao što je [kampanja mladih „Pokret protiv govora mržnje“](#)

EU i Vijeće Evrope, kroz svoje zajedničke programe saradnje, kao što su Partnerstvo za dobru upravu i Horizontal Facility za zapadni Balkan i Tursku, pružaju pomoć korisnicima u provođenju reformi u borbi protiv diskriminacije i govora mržnje; povećanju institucionalnih kapaciteta i obeštećenja žrtava i podizanju svijesti šire javnosti o toj temi.

- izrađuje priručnike, „Bookmarks“ i „WE CAN [MI MOŽEMO]“, u cilju podrške edukatorima u istraživanju i borbi protiv govora mržnje sa mladima kroz edukaciju o ljudskim pravima i o kontra i alternativnim narativima
- radi na borbi protiv diskriminacije na brojnim različitim poljima, kao što su [obrazovanje](#), [sport](#), [prava Roma](#), [rodna jednakost](#), [seksualna orijentacija i rodni identitet](#), [upravljanje medijima i internetom](#), [zapošljavanje](#), [borba protiv seksističkog govora mržnje](#) i tako dalje.

[Kampanja Vijeća Evrope „Pokret protiv govora mržnje“](#) je organizovana na nivou cijele Evrope i u okviru nje je veliki broj ljudi i organizacija realizovao edukativne aktivnosti za mlade na temu borbe protiv govora mržnje i promovisanja ljudskih prava na internetu, organizovane su diskusije sa aktivistima za ljudska prava o načinu borbe protiv govora mržnje, govor mržnje je bio prijavljen društvenim medijima i vlastima i organizovani su tematski onlajn dani informisanja ljudi o grupama koje su mete govora mržnje. Brojne organizacije koje su učestvovala u ovoj kampanji su nastavile sa radom, kao što je Mreža za borbu protiv govora mržnje.

Tražite li inspiraciju za načine borbe protiv govora mržnje? Pogledajte sljedeće primjere www.coe.int/en/web/no-hate-campaign

Korisni linkovi:

Web stranica Vijeća Evrope: www.coe.int

Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netrpeljivosti: www.coe.int/ecri

Odjel za inkluziju i borbu protiv diskriminacije Vijeća Evrope: www.coe.int/en/inclusion-and-antidiscrimination

Ova brošura istražuje koncept govora mržnje, njegove manifestacije, rizike za ljudska prava i demokratiju. Ova brošura je napravljena za sve osobe, kao i za organizacije civilnog društva i druge koji osjećaju potrebu za boljim razumijevanjem fenomena govora mržnje i žele učiniti nešto u borbi protiv govora mržnje. Brošura pruža objašnjenja o govoru mržnje kao i prijedloge aktivnosti za sprječavanje i borbu protiv govora mržnje.

Ova brošura je pripravljena kao dio zajedničkog programa koji sufinansira Evropska unija i Vijeće Evrope, Partnerstvo za dobru upravu (PGG) i Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku (HF), tačnije projekat „Promocija različitosti i jednakosti na Zapadnom Balkanu“ (HF) i projekat „Jačanje pristupa pravdi kroz nepravosudne mehanizme zaštite žrtava diskriminacije, govora mržnje i krivičnih djela počinjenih iz mržnje u okviru Istočnog partnerstva“. Mišljenja izražena u ovoj brošuri ne odražavaju zvanične stavove nijedne od ovih strana.

Vijeće Evrope je glavna organizacija za zaštitu ljudskih prava na kontinentu. Obuhvata 47 država članica, uključujući sve članice Evropske unije. Sve države članice Vijeća Evrope potpisale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, sporazum koji ima za cilj da zaštiti ljudska prava, demokratiju i vladavinu prava. Evropski sud za ljudska prava kontrolise implementaciju Konvencije u državama članicama.

www.coe.int

Zemlje članice Evropske unije odlučile su da udruže svoja znanja, resurse i sudbine. Zajedno su izgradile zonu stabilnosti, demokratije i održivog razvoja, zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Evropska unija poklanja posebnu pažnju razmjeni postignuća i vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

www.europa.eu

Finansirano
od strane Evropske unije
i Vijeća Evrope

Implementirano
od strane Vijeća Evrope